

PREZENTÁCIÓ

EFOP-3.4.4-16-2017-00022 MTMI SZAKOK NÉPSZERŰSÍTÉSE A DUNAÚJVÁROSI EGYETEMEN ÉS VONZÁSKÖRZETÉBEN

Tanulás és motiváció

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

MI A MOTIVÁCIÓ?

- A tanulási hajlandóság sokféle tényező függvénye: személyiség, a tanulandó anyag jellemzői, a tanulási **incentívek**, tanulási elrendezés (settings) és tanári viselkedés-
- **Motiváció:** olyan belső folyamat, amely aktiválja, majd folyamatosan irányítja és fenntartja a viselkedést.

- A motiváció intenzitásában és irányultágban nagyon változékony
- A motivált tanuló magas szintű kognitív folyamatok segítségével hatékonyabb az anyag feldolgozásban, elsajátításban és megtartásában
- Nagyobb valószínűséggel képesek a megtanultakat újabb szituációkban használni (tudástranszfer)

MOTIVÁCIÓS ÉS VISELKEDÉSES TANULÁS ELMÉLET

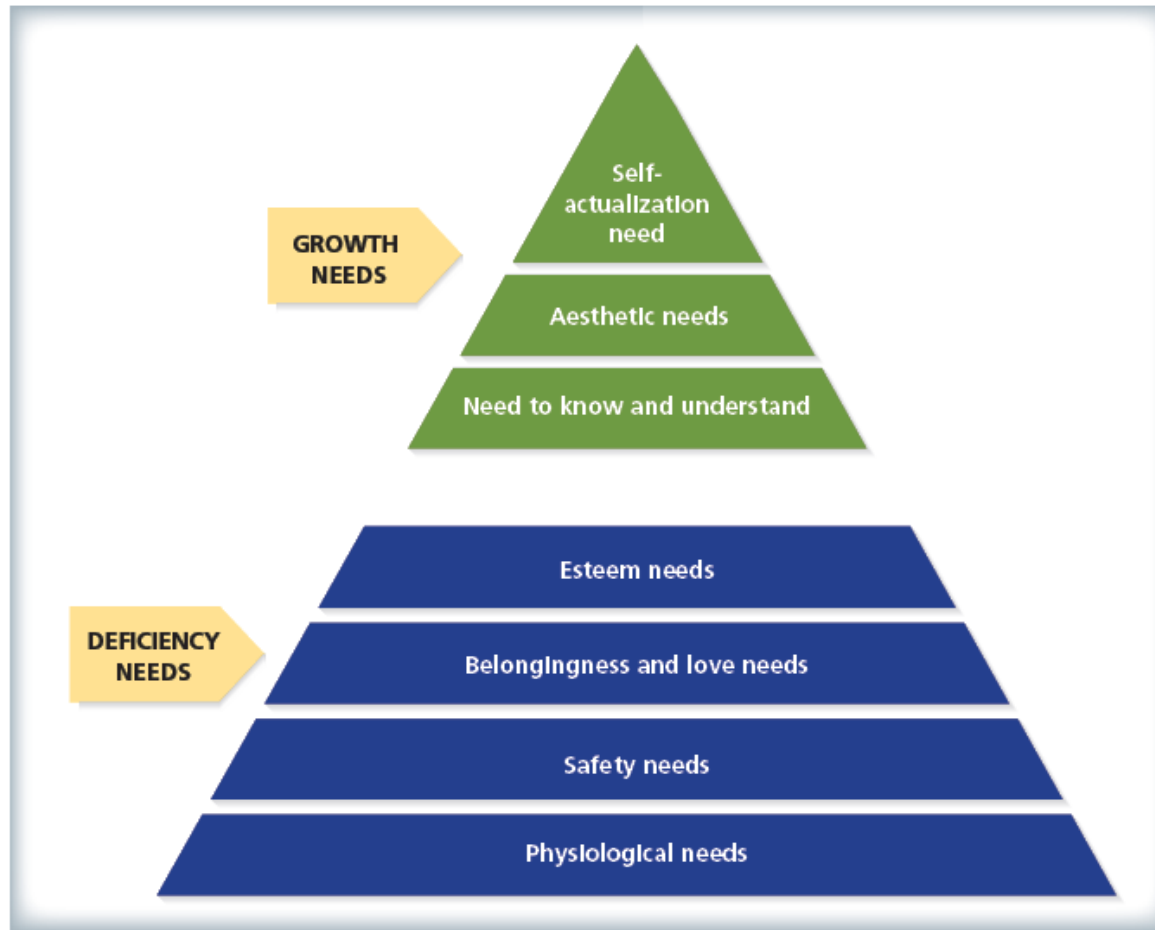
- A motiváció fogalma szorosan kapcsolódik ahhoz az elvhez, hogy a megerősített viselkedés elemeket nagyobb valószínűséggel ismételjük meg újra, mint azokat, amelyek nem kaptak megerősítést, vagy éppen büntetés követte őket.
- A megerősítés történet nem elégséges magyarázat a motivációra. Az emberi motiváció erősen komplex és kontextus függő.
- Egy incentív motivációs értékét nem lehet pontosan megbecsülni, mert nagyon sok faktortól függhet.

- A jutalom elvárása befolyásolja magának a jutalomnak az értékét is.
- A tanulói viselkedésből is nehéz meghatározni a motiváltságot, illetve magát a motivációt; adott időpillanatban megfigyelt viselkedés sokféle motívumnak lehet a következménye.
- Néha egyetlen motívum dominálja a tanuló viselkedését, máskor számos (sokszor ellentmondó) motívum befolyásolja a viselkedést.

MOTIVÁCIÓ ÉS HUMÁN SZÜKSÉGLETEK

- A motiváció megfogalmazható, mint olyan szükségleteket kielégítő késztetés (drive), mint táplálkozás, pihenés, szexualitás, és a pozitív énkép fenntartása.
- Az emberek különböző fontosságot tulajdonítanak ezeknek a szükségleteknek
- Egyeseknek állandó megerősítésre van szükségük, hogy szeretik és elfogadják őket; másoknak fontosabb a fizikai kényelem és a biztonság.
- Ráadásul ugyanannak a személynek a szükségletei az idővel változnak.

MASLOW SZÜKSÉGLET HIERARCHIÁJA

- Maslow (1954): a szükségletek hierarchiája
- Kell, hogy a hierarchiában alacsonyabb szinten lévő szükségletek legalább részlegesen kielégítettek legyenek, mielőtt a személy a magasabb szinten lévő szükségleteket kielégíti.
- Például az éhes vagy fizikai veszélyben lévő személy addig kevésbé törődik a pozitív önértékelésének a fenntartásával míg nem kapott enni és nincs biztonságban. Azonban, ha a személy már nem éhes és nem fél, akkor az önértékelési szükséglete válhat a legfontosabbá.
- Maslow megkülönböztette a hiány (**deficiency needs**) és fejlődési szükségleteket (**growth needs**).

HIÁNY ÉS NÖVEKEDÉSI SZÜKSÉGLETEK

Hiány szükségletek

- Fiziológiai, biztonság, szerelem, értékelés
- A fizikai és pszichológiai jólét szempontjából kritikus. Ezeket a szükségleteket ki kell elégíteni. Ha kielégültek, akkor a kielégítésükre irányuló motiváció (motiváló hatásuk) lecsökken.

Növekedési szükségletek

- Olyan szükségletek, mint a dolgok megértésének szükséglete, az esztétikai szükséglet (szép dolgok élvezete), társas együttlét szükséglete.
- Ezek a szükségletek nem kielégíthetők (úgy mint a hiányszükségletek).
- Sőt minél inkább kielégíti valaki intellektuális (a világ megismerésére irányuló) szükségleteit, az annál inkább újabb kíváncsisági motívumokat teremt.

SZELF-AKTUALIZÁCIÓ

- “a vágy hogy mindenné váljunk tesz képessé arra, hogy mindenné váljunk” (Maslow).
- Szelf-aktualizáció (a saját lehetőségek megvalósítása)
- Jellemzői: magunk és mások elfogadása, spontaneitás, nyitottság, viszonylag mély, de demokratikus kapcsolat másokkal, kreativitás, humor, és függetlenség – lényegében pszichológiai egészség

MASLOW ELMÉLETÉNEK IMPLIKÁCIÓI AZ OKTATÁSRA

- Fizikai szükségleteiben (nagyon éhes vagy veszélyben lévő) tanulónak kevés pszichológiai energiát tud a tanulásra szánni.
- Azok a tanuló, akik nem érzik, hogy szeretik őket és képesnek tartják őket, nem valószínű, hogy erős motivációval rendelkeznek, hogy magasabb rendű fejlődési célokat érjenek el.
- A diák akik bizonytalan saját képességeiben és értékében hajlamos biztonsági választásokra. A tömeget követi, csak a számonkérésre tanul, valódi érdeklődés nélkül, ötlettelen írásbeli beadandót készít, minden kreativitás nélkül, stb.
- Ha a tanuló nem feszült és elfogadottnak és tiszteltnek érzi magát mint egyén, akkor (Maslow szerint) könnyebb őket abban segíteni, hogy magáért a tanulásért tanuljanak, és hogy vállalják a kreativitás és az új gondolatokra való kockázatát.
- A szociemocionális tanulást hangsúlyozó iskola, ezen nézet szerint, olyan környezetet teremt, amely nagyobb valószínűséggel vezet eredményes akadémiai és szocio-emocionális tanuláshoz.

MOTIVÁCIÓ ÉS ATTRIBÚCIÓ ELMÉLET

- Az **attribúció** elmélet a cselekvésekhez kapcsolódó magyarázatok és kifogások megértésére törekszik, főleg siker és kudarc esetén
- Weiner (2000): a siker és kudarc magyarázatának rendszerint 3 dimenziója van.
  - Az okot belsőnek (személyesnek) vagy külsőnek tekintjük.
  - Az okot stabilnak vagy átmenetinek tartjuk.
  - Kontrollálhatónak tekintik vagy nem.

- Az emberek a pozitív énkép fenntartására törekszenek.
- Ha a cselekvésük sikeres, akkor hajlamosak a sikert saját erőfeszítéseik vagy képességeiknek tulajdonítani.
- Gyenge teljesítmény esetén azt gondolják, hogy a hiba olyan faktorokon múlt, amelyek fellett nem rendelkeznek kontrollal.

- Sikertelenséget tapasztaló diákok olyan magyarázatot keresnek, amelyek segítenek megőrizni önbecsülésüket
- Weiner (2000) Két csoport feladatokat oldott meg, az egyiknek azt mondták, hogy sikeresek voltak, a másiknak azt hogy sikertelenek (függetlenül a valós teljesítménytől). A „kudarcos” csoport a balszerencsének tulajdonította teljesítményét, míg a „sikeresek” a saját képességeiknek és intelligenciájuknak.
- Diákok hajlamosabbak segíteni egymásnak, ha a segítségkérés oka valamilyen a kérő által időszakosan nem kontrollálható faktor (sérülés kosárlabda meccsen), ahhoz képest, mint amikor a feltételezett ok a kérő által is kontrollálható (pl. elfelejtett tanulni).

A SIKER ÉS A KUDARC ATTRIBÚCIÓJA

- Az attribúciós elmélet 4 fő okkal foglalkozik a siker és kudarc magyarázatával: képesség, erőfeszítés, feladatnehézség, és szerencse.
  - Képesség és erőfeszítés az egyén szempontjából belső tényezők;
  - Feladatnehézség és szerencse külső attribúciók;
  - A képesség viszonylag stabil, kevésbé változtatható állapot.
  - Az erőfeszítés rugalmasabb, könnyebben változtatható.
  - A feladat nehézség alapvetően stabil jellemző.
  - A szerencse instabil és nem kontrollálható faktor.

ATTRIBUTIONS FOR SUCCESS AND FAILURE

CAUSAL LOCUS					
		INTERNAL	EXTERNAL		
	Stable	Ability "I'm smart" "I'm stupid"	Task Difficulty "It was easy" "It was too hard"		
Causal Stability				Expectancy	
	Unstable	Effort "I tried hard" "I didn't really try"	Luck "I lucked out" "I had bad luck"		
Value (Pride)					

- A diákok gyakran eltérő módon igyekeznek magyarázni a sikert és a kudarcot.
- A sikeres tanulók hajlamosak azt hinni, hogy teljesítményük az okosságuk (belső, stabil attribúció) eredménye, nem pedig a szerencsésük vagy a feladat könnyűsége vagy mert kitartóan próbálkoztak (mert az erőfeszítés keveset mond a jövőbeli siker vagy kudarc valószínűségéről).
- Ellenben a sikertelen diákok gyakrabban hiszik, hogy a kudarc oka a balszerencse (külső, instabil attribúció). Ez megengedi a legközelebbi siker lehetőségét.
- Azonban hosszú ideig nehéz ezeket az attribúciókat fenntartani.

A KONTROLL HELYE ÉS AZ ÉNHATÉKONYSÁG

- Locus of control (Rotter, 1954)
- Belső kontrollos személyek nagyobb valószínűséggel gondolják azt, hogy sikerük vagy kudarcuk a saját képességeik vagy erőfeszítéseik eredménye.
- A külső kontrollos személyek sikerüket vagy kudarcaikat gyakrabban tulajdonítják külső faktoroknak, mint mások cselekvései, a feladat nehézsége vagy a szerencse.
- A belső kontrollt gyakran nevezik énhatékonyságnak (self-efficacy), az a vélekedés, amely szerint hogy számít hogy cselekszünk (Bandura, 1997).

SELF-EFFICACY

- A kontroll-helye vagy énhatékonyság fontos faktor a diákok iskolai teljesítményének magyarázatában.
- Számtalan vizsgálat megerősítette, hogy a magas belső kontrollal rendelkező diákoknak jobbak a jegyei, és a számonkéréseken több pontot érnek el, mint a hasonló intelligenciájú, de alacsonyabb belső kontrollal rendelkező társai.
- A tanulmányok szerint a képességek után a kontroll hely dimenzió az, amely legjobb prediktora a diák iskolai teljesítményének.

- Azok a diákok, akik szerint az iskolai siker külső okoktól (tanári szeszély, szerencse) függ, azok kevésbé szorgalmasok. Hajlamosak halogatásra és elkerülne a nehezebb feladatokat.
- Ellenben azok a diákok, akik szerint a siker vagy kudarc elsősorban saját erőfeszítésükre vezethető vissza, szorgalmasabban dolgoznak.

- A siker a belső (erőfeszítés és képességek) és külső tényezők (szerencse, feladatnehézség és tanári viselkedés) terméke.
- A legsikeresebb tanulók hajlamosak túlértékelni a belső faktorok szerepét mind siker, mind kudarc esetén.
- Erősen belső kontrollos diákok még akkor is saját erőfeszítésüknek tulajdonították a sikert vagy a kudarcot, ha a feladat kimenetele abszolút mértékben a szerencsétől függött.

A KONTROLL HELY VÁLTOZÁSA

- A kontroll helye változhat és némileg függ az adott cselekvéstől és szituációtól.
- A teljesítmény erősen befolyásolja a kontroll helye vonást
- Ugyanaz a diák dominánsan belső kontrollos lehet az akadémiai tárgyak esetén (kiváló képességei okán), de ugyanakkor külső kontrollos testnevelésből (gyengébb sportképességei miatt).
- Ha ez a diák egy új sportban ügyesnek bizonyul, akkor ebben belső kontrollt alakíthat ki, de a többi sportban valószínűleg továbbra is külső kontrollos marad.

IMPLICATIONS OF ATTRIBUTIONS AND SELF-EFFICACY FOR EDUCATION

- Az osztályban a tanulók folyamatos visszajelzés kapnak az iskolai feladatokban mutatott teljesítményükről, akár másokhoz viszonyítva, akár valamilyen elfogadási normához képest.
- Ez a feed-back végsősoron befolyásolja a tanuló önpercepcióját.
- Az attribúciós elmélet segít megérteni, hogy a tanuló hogyan interpretálja és használja az iskolai teljesítményére kapott visszajelzést; javaslatokat adhat hogy milyen formában van a visszacsatolásnak a legnagyobb motivációs értéke.
- A diákokat mindig az erőfeszítéseikért (amely általuk kontrollálható) dicsérjük, ne pedig az intelligenciájukért (ami pedig nem) (Dweck, 2007).

MOTIVÁCIÓ ÉS MINDSET

- **Mindset (motivációs beállítódás):** a diákok implicit elméletei vannak a sikerről és a kudarcról. Carol Dweck (2006)
- A meglévő mindset megváltoztatható, aminek hatása van a tanulási és másfajta kimentekre.
- Dweck vizsgálata: diákoknak explicit módon tanították, hogy az intelligencia nem rögzült, változtathatatlan jellemző, hanem az erőfeszítés eredménye. Az iskolai siker nagyobb részt nem veleszületett képességek, hanem az elvégzett munka (erőfeszítés) eredménye.
- A mindset tréning-elt csoportban javultak az osztályzatok, a kontroll-csoportban, ahol csak tanulási készségeket fejlesztettek, viszont csökkent a teljesítmény. Hasonló eredményeket számos korcsoportban sikerült kimutatni.

MOTIVÁCIÓ ÉS ÖNSZABÁLYOZOTT TANULÁS

- Önszabályozott tanulás (self-regulated learning): olyan tanulás, amelyet a tanuló saját maga generálta gondolatai és cselekvése eredményez, amely szisztematikusan a tanulási eredmények elérésének irányába orientáltak.
- A valamit megtanulni erősen motivált diák nagyobb valószínűséggel szervezi tanulását tudatosan, hajt végre tanulási tervet és jegyzi meg a kapott információt.
- A magas olvasási motivációval jellemezhető diákok nagyobb valószínűséggel olvasnak egyedül és használnak hatékony olvasási stratégiákat.
- Ez a motiváció különbözőforrásokból eredhet.

- A diákoknak speciális önszabályozó stratégia tanítható, amelyekkel megtanultan stratégiaiilag gondolkodni és értékelni saját erőfeszítéseiket és azok kimenetét. Ezek a stratégiák kimutathatóan növelik a tanulási teljesítményt.
- További forrás lehet a szociális modell tanulás, ami megjelenik, amikor a diák egy másik diák önszabályozott stratégiáit figyelheti meg.
- Cél-kitűzés (goal-setting), amikor a diákokat arra biztatjuk, hogy saját céljaikat határozzák meg.
- További forrása a motivációnak a feedback, ami informálja a tanulót, hogy tanulási céljai felé haladást ért el, különösen, ha ez a visszacsatolás hangsúlyozza a tanuló erőfeszítését és képességeit.

- Az önszabályozott tanulás esetén a tanulónak önálló felelőséget kell vállalnia saját tanulásaért, nem egyszerűen a tanár kívánságainak engedelmeskedni. Fredricks, Blumenfeld, and Paris (2004) az **elköteleződés** (*engagement*) és **befektetés** (*investment*) fogalmakat használják a motiváció leírására, amely elvezet az önszabályozott tanulás felvállalásához, és nem egyszerűen a munka elvégzését és a szabályok követését jelenti.

MOTIVÁCIÓ AND EXPECTANCIA ELMÉLET

- Az expectancia (expectancy) elmélet egy olyan motiváció elmélet, amely azon a feltevésen alapul, hogy az emberek teljesítményre irányuló erőfeszítése a jutalmak elvárásától függ.
- Atkinson (1964): **expectancy–valence modell**. A motiváció erősen függ az elvárt jutalomtól.
- Motivation (M) = Perceived probability of success (P_s) x Incentive value of success (I_s).

- A teljesítmény motiváció a sikeres kimenet valószínűsége becsült értékének (perceived probability of success, P_s) és sikeres kimenetnek tulajdonított értéknek (incentive value of success, I_s) a szorzatából határozódik meg.
- Ha az emberek akár a siker valószínűségét, akár a siker értékét 0-ra értékelik, akkor a motivációjuk is zéró lesz.
- Wigfield (2009) vizsgálatában azt tapasztalta, hogy a diákok hiedelmei saját képességeikről és vélekedései az iskolai siker értékéről együttevén fontosabbak mint a valós képességeik a teljesítményük előrejelzésében.

- Atkinson (1964): bizonyos körülmények között a siker egyértelműen magas valószínűsége káros lehet a motivációra.
- A siker értéke egy könnyű feladatban kisebb mint egy nehéz feladatban.
- A motiváció értéke közepes siker valószínűség esetén a maximális.
- A személy motivációja a feladat nehézségével egyenes arányban nő egy bizonyos pontig, amikor a személy úgy dönt, hogy a siker esélye kicsi, hogy nem éri meg az erőfeszítést.
- A közepesen nehéz – nehéz (de nem lehetetlen) feladatok jobbak mint a könnyű feladatok a tanulási motiváció szempontjából.

AZ EXPECTANIA ELMÉLET IMPLIKÁCIÓI AZ OKTATÁS SZÁMÁRA

- Se túlságosan nehéz, se túlságosan könnyű feladatok nem motiválóak.
- Ha egy diák úgy véli, hogy nagy valószínűséggel megszerzi a jelest, akkor nem lesz maximálisan motivált.
- Hasonlóan, ha abban biztos, hogy kudarcot vall, akkor a motivációja ismét minimális lesz.
- Az osztályozási rendszernek olyannak kell lenni, hogy a jeles megszerzése nehéz (de nem lehetetlen) legyen a legtöbb diák számára, és hogy a rosszabb jegyek megszerzése is lehetséges legyen a kis erőfeszítést kifejtők számára.
- A siker minden diák számára elérhető legyen, de nem könnyen elérhető.

- Ha nem hangsúlyozzuk az osztályzatokat és a relatív rangsorokat, de kifejezzük az elvárásunkat, hogy az osztályban mindenki képes tanulni, valószínű segít a diákoknak hogy úgy tekintsenek a siker esélyére, mint ami a saját erőfeszítésüktől függ.
- Egy belső, de megváltoztatható attribúció, amely engedi a tanulóknak, hogy anticipálják a sikert a jövőben, ha mindent megtesznek érte.

- A siker egy stabil, belső attribúciója (Megcsinálom, mert okos vagyok.) gyenge motivátor. A jó képességekkel rendelkező gyerekeknek is tudniuk kell, hogy nem elsősorban képességeik, hanem erőfeszítéseik vezetnek a sikerhez.
- Az a tanár aki azt hangsúlyozza, hogy az erőfeszítés mennyisége az elsődleges oka a sikernek és a kudarcnak (és nem a képesség) az nagy valószínűséggel jobban motiválja diákjait, hogy minden tőlük telhetőt megtegyenek, mint aki csak a képességet hangsúlyozza egyedül.
- Formális lehetőség a tanulói erőfeszítés megerősítésére – a javulás jutalmazása; differenciált oktatás, amelyben a siker alapja a diák maga szintjéhez mért fejlődése; az erőfeszítés, mint komponens vagy különálló jegy bevonása az osztályzásba.

MILYEN FAKTOROK BEFOLYÁSOLJÁK A TANULÓK MOTIVÁCIÓJÁT?

- **Teljesítmény motiváció (achievement motivation):** általános tendencia a sikerre törekvésre és célorientált siker/kudarccselekvések választására.
- A teljesítmény motivált diák olyan partnert választ aki jó a feladatokban, míg magas **affiliációs** szükséglettel rendelkező diák (kifejezi szeretet és elfogadás iránti szükségleteit) inkább barátságos partnert választ.
- Magas teljesítmény motivációval rendelkező diákok kudarc tapasztalatok esetén is tovább kitartanak, a kudarcot az erőfeszítés hiányának tulajdonítják (ami belső, de megváltoztatható feltétel), mint külső faktoroknak (mint a feladat nehézsége, vagy a szerencse).
- A teljesítmény motivált diák akarja és elvárja a sikert; ha elbukik megsokszorozza erőfeszítéseit, míg sikert nem ér el.

- A magas teljesítmény motivációjú diákok sikeresebbek az iskolai feladatokban
- A teljesítménymotivációt befolyásolják a családi tapasztalatok, de néhány iskolaév után a siker és motiváció egymást okozza.
- A siker táplálja a vágyat a még több sikerre, amely viszont a további sikereket táplálja.
- Azok a diákok akik nem élnek át sikereket teljesítményhelyzetekben lassan elvesztik sikermotivációikat és érdeklődésüket más területek felé fordítják (szociális aktivitások, sport vagy törvényszegő tevékenységes amelyekben sikeresek lehetnek).
- A teljesítmény motiváció fokozatosan csökken az iskolás évek alatt.
- Ez mind a diákok és az iskolák természetének hatása lehet.

MOTIVÁCIÓ ÉS CÉLORIENTÁCIÓ

- Néhány diák motivációsan orientált a tanulási célok (mastery goals, **learning goals**) irányába; másokat a teljesítménycélok (**performance goals**) vonzák.
- A tanulási célokkal motivált diákok célja minél inkább elsajátítani az anyagot, míg a teljesítménycélokkal jellemezhető diákok elsősorban kompetenciái pozitív megítélésére (és a negatív bírálatok elkerülésére) vágyik.
- A tanulási célokra törekvő diák valószínűleg nehezebb kurzusokat választ és keresi a kihívásokat.
- A teljesítménycélokat követő diák a jó osztályzatok szerzésére koncentrál, könnyű kurzusokat választ, kerüli a kihívást jelentő szituációkat.

TANULÁSI VERSUS TELJESÍTMÉNY CÉLOK

- Akadályok esetén a teljesítménycélokkal rendelkezők elbátortalanodnak és a teljesítményük súlyosan romlik.
- Ellenben a tanulási célokkal motiváltak hasonló helyzetben kitartanak, sőt motivációjuk és teljesítményük még fokozódik is.

TANULÁSI CÉL ORIENTÁCIÓ

- Tanulási orientáció: valószínűbb metakognitív és önszabályozó tanulási stratégiák.
- A tanulási cél motiváltak többet tanulnak, mint a teljesítmény cél orientáltak (azonos képességek esetén)
- Az osztályzatokban sokszor nem jelenik meg a különbség, mert inkább arra fókuszálnak, ami érdekli őket, nem pedig arra, hogy jó jegyeket szerezzenek.

TELJESÍTMÉNY CÉL ORIENTÁCIÓ

- Ha a teljesítmény cél orientáltak saját képességüket gyengének érzékelik akkor gyakran kerülnek a tehetetlenség (helplessness) állapotába, mivel azt hiszik, hogy kevés esélyük van jó jegyeket szerezni.
- Hajlamosabbak csalni, puskázni.
- A tanulási cél-orientáltak ugyanebben a helyzetben inkább azzal foglalkoznak, hogy mennyit tudnak tanulni, tekintet nélkül mások teljesítményére.
- Az iskolás évek alatt a diákok többsége egyre inkább a tanulási célok felől a teljesítmény célok felé mozdul el.
- Az osztály céljaként a tanulást és a kompetencia fejlődést (és nem az osztályzatokat) hangsúlyozó tanárok diákjai általában jobb tanulási eredményeket érnek el.

- A diákokat meg kell győzni, hogy a tanulás és nem az osztályzatok a céljai az iskolai munkának.
- A tanult anyag érdekességének és gyakorlati jelentőségének hangsúlyozásával és az osztályzatok fontosságának csökkentésével lehet elérni.
- Az erősen kompetitív jellegű osztályozást és ösztönző (incentív) rendszereket kerülni kell.
- Ha a diák azt tapasztalja, hogy a sikerességnek egyetlen sztenderdje van az osztályban, és azt csak néhányan érhetik el, akkor elveszíti önbizalmát és idő előtt fel fogja adni.

- Az osztályban alkalmazott feladatok típusa erősen befolyásolja a tanulók tanulási célok felé való orientációját.
- A kihívást jelentő, értelmes és a valósághoz kapcsolódó feladatok nagyobb valószínűséggel vezetnek tanulási célok követéséhez.

LEARNING GOALS, PERFORMANCE GOALS, AND TEACHING TO DEVELOP LEARNING GOALS

STUDENTS WITH LEARNING GOALS	STUDENTS WITH PERFORMANCE GOALS	TEACHING TO DEVELOP LEARNING GOALS
Value learning for its own sake	Value grades, praise, rank	Increase intrinsic interest; discuss value of knowing and being able to do new things, rather than value of grades
Motivated by challenge, interest	Motivated by doing better than others	Pose difficult, exciting challenges
Errors are part of the learning process	Errors lead to anxiety, loss of self-worth	Refer to honest errors as contributing to learning and growth
Evaluation against students' own standards and value of new knowledge and skills	Evaluation against performance levels of other students	Emphasize value of new knowledge and skills; encourage students to set their own high learning standards
Value process of getting new knowledge and skills, not just the right answer. Value creativity and multiple solutions	Value clear path to a single right answer	Emphasize the process of learning and multiple ways of arriving at good answers or products. Encourage creativity and playfulness in learning
Value working with others and exchanging ideas	Value doing better than others	Use cooperative learning; avoid highly competitive grading

TANULT TEHETLENSÉG (LEARNED HELPLESSNESS)

- Extrém mértékű motívum a kudarcckerülésre
- Annak a tapasztalata, hogy bármit is teszünk, az kudarcra van ítélve: „Bármit teszek, nem számít’
- Iskolai kontextusban stabil, belső kudarc attribúció: „Nem sikerül mert buta vagyok, vagyis sosem sikerül.”
- Az ismételt kudarcot átélt diák defenzív pesszimizmust fejleszthet ki magában, hogy védekezzen a negatív feedback ellen.

- A tanult tehetetlensége a tanárok és szülők által alkalmazott következetlen és kiszámíthatatlan jutalmazási és büntetési szisztéma következménye is lehet. Olyan mintázat, amikor a gyerek úgy érzi, hogy csak keveset tehet, hogy sikeres legyen.
- Tanulási nehézséggel sújtott diákoknál hibázások esetén gyakrabban jelentkezik a tehetetlen viselkedés.
- Megelőzhető vagy enyhíthető, ha a tanuló kap:
  - Lehetőséget a sikerre kis lépésekben
  - Azonnali visszacsatolást
  - Konzisztens elvárásokat és követés

A TANULT TEHETETLENSÉG LEKÜZDÉSE

- Eszközök a tanult tehetetlenség kezelésére:
  - Attribúciós tréning, cél re-strukturálás, önértékelési programok, siker-garantált megközelítések, és pozitív feedback rendszerek.
- Általános elvek:
  - Hangsúlyozd, ami pozitív
  - Elimináld, ami negatív
  - Indulj az ismerőstől az új irányába, használj irányított felfedezést és előre szervezést
  - Hozz létre olyan kihívásokat amelyekben a tanulók aktívan hoznak létre problémákat amelyeket saját tudásuk és készségeik segítségével oldanak meg.

TANÁRI ELVÁRÁSOK ÉS TELJESÍTMÉNY

- A tanárok által kialakított elvárások sokszor önbeteljesítők lesznek
- Főleg alsóbb osztályokban, amikor a tanító keveset tud még az egyéni teljesítmény szintekről
- Még 12 éveseknél is, sőt a tanári elvárások hatása 5 év elteltével is kimutatható
- Azon iskolákban, ahol a tanárok elvárása magasabb, a diákok teljesítménye is magasabb.

ELVÁRÁSOK MAGUNKTÓL

- Ezek legalább olyan fontosak, mint a tanári elvárások
- Azok a tanulók, akiknek az elvárásai magasabbak, mint az aktuális teljesítménye, később jobb jegyeket kaptak; azoknak viszont, akiknek alacsonyabb volt az elvárása, később az osztályzatai is romlottak.

A POZITÍV ELVÁRÁSOK KOMMUNIKÁCIÓJA

- Fontos azt az elvárást a diákok felé kommunikálni, hogy képesek tanulni
  - Várjuk meg, míg a diák válaszol. Hosszabb várakozási idő magas elvárásokat kommunikálhat és növelheti a tanulói teljesítményt.
  - Kerüljük a diákok szükségtelen teljesítmény alapú megkülönböztetését.
  - Minden diákot egyenlően kezelünk. Minden diákot (minden teljesítményszinten) egyenlő gyakorisággal szólítsunk fel és mindegyikkel egyenlő hosszán foglalkozzunk.

SZORONGÁS ÉS TELJESÍTMÉNY

- Minden diák átél iskolai szorongást bizonyos helyzetekben, de néhányuk tanulását és teljesítményét súlyosan akadályozza, különösen számonkérések esetén.
- A vizsgaszorongás elsődleges oka a kudarctól való félelem és ezzel együtt a pozitív önértékelés elvesztése
- Az alacsonyan teljesítők nagy valószínűséggel szoronganak.
- Azonban néhány magasan teljesítő diák is igen intenzíven szorong, sőt retteg, hogy nem lesz tökéletes az iskolai feladatokban.

- A szorongás gátolja a tanulást, rontja a tudástranszfert, és a megtanultak demonstrációját vizsgák esetén:
- A szorongó diák erősen én-tudatos, túlságosan reflektál önmagára, és ez valószínűleg eltereli figyelmét a megoldandó feladatról.

MEGKÜZDÉS A SZORONGÁS NEGATÍV KÖVETKEZMÉNYEIVEL

- Elfogadó, komfortos és nem-versenyző osztály-
légkör teremtése.
- Adjunk lehetőséget a hibák kijavítására, mielőtt
beadják munkáikat.
- Adjunk tiszta, egyértelmű instrukciókat.
- Kerüljük az idői nyomás, adjunk elegendő időt a
feladatok befejezésére és áttekintésére.
- A feladatsor könnyebb példákkal induljon, majd
fokozatosan nehezedjen. Használjunk teszteket
ismert sztenderd, konzisztens válaszformákat.
- Vizsga szorongó gyerekeket tréningezzük a vizsga
helyzetre.

HOGYAN NÖVELHETŐ A TANULÁSI MOTIVÁCIÓ?

- **Extrinzik ösztönzők (incentives):** a cselekvéshez képest külső megerősítő; pl. elismerés, jó jegy.
- Dicséret, jegyek, elismerések, díjak, jutalmak.
- **Intrinzik ösztönzők (incentives)** . A cselekvés olyan aspektusa, amelyet végrehajtója élvez és ezért motiválónak talál.
- Pl. kedvenc tantárgy lehet alapja a tanulási motivációnak.
- Erős „jövő perspektívával” (cselekedni most, eredmény csak a jövőben) rendelkező diákok motiváltabbak, hajlamosabbak közvetlen incentive hiányában is tanulni.

- Rövid távon a legtöbb megtanulandó dolog inherens módon nem érdekes a legtöbb diák számára.
- A diákok intrinzik motivációja folyamatosan csökken az általános és középiskolás évek alatt.

LEPPER (1973) KÍSÉRLETE

A JUTALOM HATÁSA AZ INTRINZIK MOTIVÁCIÓRA

- Lepper és kollégái (1973) gyerekekkel rajzoltattak, általában lelkesedéssel csinálták
- 3 csoport:
  - Jutalmat kaptak a rajzokért
  - Jutalmat kaptak, de a rajzolástól függetlenül.
  - Nem volt jutalom
- 4 nap múlva megfigyelték a gyerekek szabad aktivitását
- A rajzokért megjutalmazott gyerekek kb. fele annyi időt töltöttek rajzolással, mint a másik két csoport.
- A külső jutalom ígérete alááshatja a belső (intrinzik) motivációt, a gyermek külső megerősítést vár el azért, amit korábban a saját kedvéért csinált.
- Ha a gyerekek tudták, hogy megfigyelik őket, az hasonló hatást váltott ki.

JUTALOM ÉS INTRINZIK MOTIVÁCIÓ

- Idősebb gyerekekkel nem sikerült Lepper eredményét reprodukálni.
- A jutalom növelheti is az intrinzik motivációt:
  - ha a jutalom kontingens a teljesítmény minőségével, nem pedig egyszerűen a feladatban való részvétellel.
  - ha a jutalom úgy tekinthető, mint egy kompetencia elismerése
  - ha a kérdéses feladat nem túl érdekes
  - ha a jutalom inkább társas (pl. dicséret), nem pedig anyagi

A JUTALOM NEGATÍV HATÁSA

- Cameron (2001) az extrinzik jutalom hatása az intrinzik érdeklődésre negatív:
  - ha a feladat önmagában nagyon érdekes
  - ha a jutalom konkrét, tapintható, és előre megígérik
  - ha a jutalom független a teljesítménytől, a sikerességtől

- But Deci, Koestner, and Ryan (2001):
- A külső jutalmazást általában kerüljük, próbáljuk az intrinzik érdeklődést fenntartani
- Néha szükséges. Például a tanulási aktivitás elkezdéséhez, de megszüntetendő, amint a diákok élvezni kezdik azt és sikereket érnek el benne.

AZ INTRINZIK MOTIVÁCIÓ NÖVELÉSE

- Amennyire lehet a tanításnak növelnie kell az intrinzik motivációt
- A tanulást minden esetben segíti, akár vannak vagy nincsenenek extrinzik ösztönzők is (Kafele, 2013; Vansteenkiste, Lens, & Deci, 2006).
- Arra kell törekednünk, hogy felkeltsük a diákok figyelmét (kíváncsiságát) az aktuális tananyagrésztől. Tegyük vonzóvá azt.

TÁMOGATÓ OSZTÁLY KLÍMA

- Hozzunk létre meleg elfogadó és pozitív osztálylégkört.
- A diákok azért dolgoznak keményen, hogy az általuk nagyra tartott tanárnak tetszenek. Biztonságban érzik magukat, hogy új ötleteiket kipróbálhassák és intellektuális kockázatokat vállaljanak.
- Növeli a belső motiváltságot: a minden diák szükségleteihez alkalmazkodó stratégiák, magas elvárások kommunikációja; a kulturális sokféleséget elfogadó osztály, ahol a diákok elfogadva és gondoskodva érzik magukat.
- Azok a programok, amelyek az osztály szocio-emocionális légkörét javítják, egyben az ott folyó tanulás minőségét is javítják.

ÉRDEKLŐDÉS FELKELTÉSE

- Meggyőzés a tanulandó anyag fontosságáról, érdekességéről és hasznosságáról.
- A bevezető részben a diákok kultúrájához kapcsolódó példák említése igen hatékony lehet.
- Bizonyos fokú választási szabadságot biztosíthatunk az elsajátítandó anyag kiválasztásában és a tanulás módjának megválasztásában. Ez a szabadság azonban ne legyen határtalan és öncélú, hogy motiváló hatású legyen.
- Pl. a diák választhat, hogy Spártáról vagy Athénről akar írni; vagy egyénileg vagy párban akar dolgozni.

A KÍVÁNCISISÁG FENNTARTÁSA

- A diákokat meglepő vagy zavarba ejtő demonstrációk gyakran érdeklődést keltenek, hogy a dolgok miért működnek úgy.
- Ha az érdeklődő diák jelenlegi tudásával nem képes megoldani egy problémát, akkor ez további kíváncsiságot, és így intrinzik motivációt indukálhat.

TÜZZÜNK KI KIHÍVÁST JELENTŐ FELADATOKAT ÉS AMBICIÓZUS CÉLOKAT

- A nagyon nehéznek tűnő feladatok is motiválók lehetnek, amennyiben biztosítjuk a diákot, hogy hiszünk benne, és problémák esetén segítséget kap (társaitól és tanáraitól).
- A lehetetlennek tűnő feladatok is izgalmasok lehetnek számára, amennyiben átlátja a megoldáshoz vezető lépésenkénti utat.
- Sohase mondjuk: „Ez könnyű.”. Helyette: „nehéz, de szerintem neked menni fog”

KÜLÖNBÖZŐ ÉRDEKLŐDÉSKELTŐ PREZENTÁCIÓS TECHNIKÁKAT HASZNÁLJUNK

- Használjunk érdekes anyagokat és változatos prezentációs technikákat.
- Például az érdeklődés fenntartható a tárgy iránt videók, vendégelőadók, demonstrációk stb. váltakozó használatával. Ezeknek gondosan megtervezettnek kell lennie, hogy a kurzus tematikájához, céljaihoz illeszkedjenek és egyéb aktivitásokat kiegészítsenek.
- Számítógépes játékok alkalmazása általában növeli a diákok intrinzik motivációját.
- Egyéb lehetőségek, amelyek az anyagokat érdekessé teszik: emocionális tartalmak (pl. félelem, szerelem, pénz, csalódás, katasztrófa); inkább konkrét, mint absztrakt tartalmak; ok-okozati kapcsolatok; szervezett struktúra.

JÁTÉKOK ÉS SZIMULÁCIÓK

- Szimuláció vagy szerepjáték, amelyben a diákok aktívan szerepet vállalnak.
- Például készítsenek saját újságot, tervezzenek üzemet, adjanak el egy terméket, hozzanak létre és üzemeltessenek egy bankot.
- Serdülők kapjanak felnőtt szerepeket – növeli a belső motivációt és elköteleződést, részvételt.
- Nem szimulációs játékok is. Pl. spelling bee (helyesírási verseny); Teams–Games–Tournament (TGT, kooperatív tanulási forma)
- Csoportos játékok általában jobbak, mint az egyéniek. Lehetőséget adnak a csoporttagok számára a kölcsönös segítségnyújtásra. Egyéni játékoknál rendszerint csak a legügyesebbek győznek.
- Kevert képességű csoportok esetén mindenkinek (mint csoporttag) van esélye győzni.
- If all students are put on mixed-ability teams, all have a good chance of success.

SEGÍTSÜK A DIÁKOKAT A DÖNTÉSHOZATALBAN ÉS HOGY SAJÁT CÉLOKAT ÁLLÍTSANAK FEL

- Az emberek keményebben dolgoznak, amelyeket önmaguk tűztek ki
- Rendszeresen szervezzünk cél kitűző konferenciákat a diákokkal, ahol a korábbi célok teljesülését és új célok kitűzését lehet megbeszélni.
- A tanár ezeken az alkalmakon segíthet a diákoknak ambiciózus, de reális célok kitűzésében. Dicsérni kell őket a célok kiválasztásakor és teljesítésekor.
- Az ilyen célkitűzési stratégiák növelik az iskolai teljesítmény és az én-hatékonyságot.
- A gyereket motiváltabbak az általuk választott aktivitásokban, akkor is, ha csak két dolog közül választhattak.

PREZENTÁCIÓK

- A diákok gyakran keményen dolgoznak egy színdarabra, egy koncertre vagy egy tudományos vásár bemutatóra. A legjobb oldalukat akarják mutatni a közönség előtt.
- Csoportos multimédia beszámolók, rövid színdarabok.
- Gondos előkészítést kívánnak, ne legyenek túl hosszúak.
- Pl. minden csoport tartson két perces összefoglalót a valójában időigényesebb munkájukról. Felváltva, esetleg csoportok egymásnak bemutatva.

KARRIER RELEVANCIA

- A diák valószínűleg keményebben dolgozik ha látja a kapcsolatot az adott tárgy és a vágyott karrier vagy fontos életeseményhez tartozó teljesítmények között.
- CareerStart program középiskolákban ezeket a kapcsolatokat hangsúlyozza. Hatása pozitív a matematika jegyekre.

AZ EXTRINZIK ÖSZTÖNZÖK HASZNÁLATA

- Általában intrinzik ösztönzőket alkalmazunk a tanulási motiváció növelésére, de szükség esetén ne tartózkodjanak a külső ösztönzők bevetésététől sem.
- Nem minden tárgy egyformán érdekes minden diáknak, ezeket a diákokat sokszor extrinzik eszközökkel kell motiválni.

EGYÉRTELMŰ ELVÁRÁSOK

- A diák legyen tisztában a vele kapcsolatos elvárásokkal, az értékelés módjával, a siker, illetve a nem teljesítés következményeivel.
- Esetenként a nem teljesítés oka, hogy a diák nincs tisztában az elvárásokkal.
- Pl. miről, mennyit kell írni, hogyan fogjuk értékelni, a végső jegybe hogyan fog beleszámítani.

EGYÉRTELMŰ VISSZACSATOLÁS

- **Feedback:** információ valamely erőfeszítés eredményeiről.
- Információ a diáknak a teljesítményéről, információ a tanár számára, hogy mennyire hatékonyan oktatott.
- Ez a visszacsatolás is lehet ösztönző, jutalmazó.
- Hogy a visszacsatolás hatékony ösztönző legyen:
  - Egyértelmű információ tartalom
  - Specifikus
  - A teljesítményt rövid késleltetéssel kövesse
- Főleg fiatalabb gyerekek esetén

- A specifikus feedback informatív és motiváló.
- A diák megtudja belőle mit csinált jól, mit kell tennie a jövőben, és segíti a siker erőfeszítés alapú attribúciójának kialakulását.
- Erőfeszítés attribúció vezet leginkább a motiváció fenntartásához.
- A hibákról való visszajelzés hozzájárulhat a motivációhoz, ha az adott teljesítményre fókuszál, nem pedig a diák általános képességeire. Hatékony, ha közben a gyerek siker-visszajelzéseket is kap.

AZONNALI VISSZAJELZÉS

- Az azonnali visszajelzés mindig fontos
- Ha a diák hétfőn fejezi be a projektjét és péntekig nem kap rá visszajelzést, akkor a feedback motivációs ereje elenyészik.
- Ha hibákat követet el a projektben, akkor ezek tovább is előfordulhatnak hasonló feladataiban.
- Am hosszú késleltetés a cselekvés és következménye között zavarossá (nem jól átláthatóvá) teszi a kettő közötti kapcsolatot.
- A fiatalabb gyerekek főleg nem fogják érteni, hogy miért kaptak egy bizonyos osztályzatot valamilyen teljesítményükre, ha az osztályzás tárgyát képező teljesítmény napokkal korábban történt.

GYAKORI FEEDBACK

- A visszajelzéseknek megfelelő gyakorisággal kell érkezni, hogy fenntartsák a tanulói motivációt.
- A behaviorista tanuláselmélet szerint a kisebb de gyakoribb megerősítés hatékonyabb ösztönző, mint a nagyobb, de ritkább.
- Hasznosabb rövid tesztekkel követni a diákok fejlődését, mint ritkább, de hosszabb számonkérésekkel.
- Tegyük fel sok kérdést az osztályban, mert ezek által a diákok információt kaphatnak saját tudásukról és megerősítődik (jutalom és elismerés által), ha figyelnek az órán.

NÖVELJÜK AZ EXTRINZIK ÖSZTÖNZŐK ÉRTÉKÉT ÉS HOZZÁFÉRHETŐSÉGÉT

- Az expectancia elmélet szerint a motiváció a sikernek tulajdonított érték és a siker becsült valószínűségének a szorzata.
- A diákok akkor értékelik magasan az ösztönző ingert ha az effektív motivátor.
- Néhány diákot nem nagyon érdekli a tanári dicséretetek vagy osztályzatok. Többre tartják esetleg a szülőknek küldött bejegyzéseket, vagy egy kis extra szabadidőt, esetleg sajátos privilégiumokat az osztályban.

A JUTALOM HOZZÁFÉRHETŐSÉGÉNEK ELVE

- A jutalom akkor a legmotiválóbb, ha elérése se nem túl nehéz, se nem túl egyszerű.
- Ha az erőfeszítést díjazzuk, akkor a magasan teljesítő és az alacsony szinten teljesítő diákoknak is van esélyük a siker élményére és a jutalomra.
- Ilyenkor a múltbeli teljesítményszinthez képest történt fejlődést értékelhetjük.
- A diákok készíthetnek portfóliót, amelyen követhető fejlődésük.
- Nem minden diák képes jó eredményeket elérni, de mindenki képes erőfeszítéseket tenni, saját korábbi teljesítményét meghaladni. Ha ezt díjazzuk, akkor ez sokkal könnyebben elérhető mindenki számára.

A HATÉKONY DICSÉRET

- A dicséret elsődleges célja, hogy a diák megerősítse és visszajelzést kapjon a jól elvégzett munkájáról.
- Gyakori használata javasolt fiatalabb korosztályok és olyan osztályok esetén ahol sok az alul teljesítő diák.
- A dicséret hatásos tantermi motivátor amennyiben kontingens, specifikus és hiteles.

- **Kontingens dicséret.** Bizonyos feladatban nyújtott teljesítményre vonatkozik.
- **Specifikus:** a dicséret specifikus viselkedésre vonatkozik, nem az általános „jóságra”.
- **Hiteles és őszinte.** Valóban a jó teljesítményt díjazza. Ha általában alulteljesítő tanulót dicsérünk, akkor a metakommunikáció legyen összhangban a dicsérő szavakkal.

- A diák szokásos teljesítményszintjéhez képest jó teljesítésre adjunk dicséretet.
- Az általában jól teljesítő diák a közepes teljesítményre nem kap dicséretet, míg az általában alulteljesítő igen.
- A jutalom hozzáférhetőségének elve alapján a dicséret megszerzése ne legyen se túl könnyű, se túl nehéz.
- Fontos, hogy az erőfeszítést dicsérjük, ne pedig a képességeket (intelligenciát), amely felett a gyerekeknek nincs kontrollja.

AZ ÖNDICSÉRET

- A tanulók képesek az öndicséret technikáját elsajátítani, ez pedig növeli az iskolai sikereségüket.
- Pl. a gyerekek képesek a „mentális hátbaveregetés”-t alkalmazni, ha befejeztek egy feladatot, és szabályos időközönként megállni és áttekinteni, mennyit haladtak előre.
- Az ön-adagolta dicséret az önszabályozott tanulás kulcs komponense.

AZ INTENCIONÁLIS TANÁR

- Az intencionális tanár tisztában van azzal, hogy a tanulókat különböző ösztönzőkkel lehet motiválni és különböző mértékben, de minden diák motiválható.
- Érti, hogy a motiváció számos eleme befolyásolható a tanár által, és kihasználják azt a képességüket, hogy felszínre hozzák és irányítják a tanulók motivációját.
- Úgy oktatnak, amely segít a diákoknak értelmet találni a tanulásban és hogy büszkék legyenek az elért teljesítményükre.

- Képes biztosítani, hogy a tanuló alapvető igényei a nyugalomra és biztonságra ki legyenek elégítve, hogy az teljes energiáit a tanulásra fordíthassa.
- Állandóan megerősíti azt az elvet, hogy a siker az iskolában és az életben is az erőfeszítésen alapul, amelyet a tanuló képen kontrollálni, nem pedig vele született jellemzőkön, mint az intelligencia.
- Elsajátíttatja tanítványaival az önszabályozás technikáit, lehetőséget adva nekik, hogy önállóan is dolgozhassanak. Diákjai olyan tanulási stratégiákat tanulnak meg, mint a célkitűzés, önértékelés és ön-megerősítés.
- Kifejezi pozitív elvárásait minden diákja felé, és tervezetten segít nekik ezen elvárások elérésének küzdelmében.
- Kerüli a diákok olyan összehasonlítását, amely azt kommunikálja, hogy egyesekkel nagyobb elvárásai vannak.

- Mindenkinnek olyan feladatot ad, amely nehéz és kihívást jelent, de nem lehetetlen megoldani. A tanuló, ha megoldja büszkeséget érez, és hogy érdemes volt dolgozni rajta.
- A tanulók intrinzik motivációját próbálja növelni azáltal, hogy a megtanulandó tartalmak érdekesek, a diákok számára relevánsak és hasznosak és lekötik őket.
- Extrinzik ösztönzőket abban az esetben használ, ha szükséges. Inkább szimbolikus formáit használja, mintsem konkrét dolgokat.
- A dicséretet arra használja, hogy azonosítsa a diákok elvégzett munkát és elismerje erőfeszítéseiket. Megtanítja tanítványainak, hogy saját maguk is felismerjék sikereiket és dicsérjék önmagukat. Kevésbé függjenek a tanári vagy mások dicséretétől.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE